

Vidas LABANAUSKAS

Vytauto Didžiojo universitetas

Basųjų karmelitų ordino atsikūrimas Lietuvoje: Paštuvos Basųjų karmeličių vienuolyno istorija (XX a. pabaiga – XXI a. pradžia)

SANTRAUKA. Straipsnyje glaustai pateikiama šv. Jėzaus Teresės Avilietės (1515–1582) įkurto Basųjų karmelitų ordino, pasižymintio misijų charizma ir išplitusio penkiuose pasaulio žemynuose, istorija Lietuvoje: nuo jo įsikūrimo XVII a. pradžioje iki visiško sunykimo XIX a. viduryje dėl carinės Rusijos represijų. Tik XX a. pabaigoje, po Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo 1990 m., ordinui vėl atsirado galimybė čia atgimti. Straipsnyje aprašomi pirmieji Basųjų karmelitų ordino atsikūrimo Lietuvoje žingsniai: basųjų karmeličių sugrįžimas į Lietuvą 1994 m. ir Paštuvos vienuolyno įsikūrimo istorija. Parodomas visuomenės ir Bažnyčios vietinis ir tarptautinis bendradarbiavimas, pabrėžiama pavienių asmenų iniciatyvos svarba ir atsikūrusio Basųjų karmelitų ordino reikšmė Lietuvai, pateikiami istoriniai šaltiniai, faktai, dokumentai ir liudijimai, susiję su Basųjų karmelitų ordino sugrįžimu į laisvą Lietuvą po 130 metų priverstinės tremties.

RAKTAŽODŽIAI: Basųjų karmelitų ordinas, atsikūrimas, Paštuvos Basųjų karmeličių vienuolynas, XX a. pabaiga – XXI a. pradžia.

Įvadas

Basieji karmelitai iš Lenkijos į Vilnių atsikėlė XVII a. pirmoje pusėje (vienų šaltinių duomenimis – 1624¹, kitų – 1626² metais), mūsų kraštui atnešdami ispaniškojo misti­cizmo daigus³. Tai buvo pirmasis basųjų karmelitų vienuolynas Lietuvos žemėse. Po vienuolyno įkūrimo Vilniuje, LDK teritorijoje vyrų vienuolynai buvo įkurti šiose

¹ Tojana Račiūnaitė, *Basųjų karmelitų dailė ir architektūra Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje* (daktaro disertacijos santrauka, Vilnius: Vilniaus dailės akademija, 1999), 3.

² Arkadiusz Śmagacz, „Dwa narody w jednym zakonie. Stosunki narodowościowe w Polskiej i Litewskiej Prowincji Karmelitów Bosych“, *Soter* 33 (61) (2010), 166–168.

³ Račiūnaitė, *Basųjų karmelitų dailė*, 11.

vietose: Gluboke (1639), Kudirkos Naumiestyje (Vladislavove, 1664), Gardine (1668), Kaune (1707), Antalieptėje (1731)⁴, Pinske (1734), Vilniuje anapus Neries (1739), Pašaminėje netoli Ašmenos (1760) ir Gudagojyje (1764). 1731 m. Basujų karmelitų generalinėje kapituloje buvo nutarta įkurti Lietuvos provincijos vikariatą, tai buvo pirmasis etapas steigiant nepriklausomą Lietuvos Basujų karmelitų provinciją. 1734 m. vikariatas tapo savarankiška Lietuvos Šv. Kazimiero Basujų karmelitų provincija. Po trečiojo Lenkijos-Lietuvos valstybės padalijimo visi Lietuvos Basujų karmelitų provincijos vienuolynai liko Rusijos valdžioje⁵.

„Pirmasis katalikų vienuolynų uždarymas Rusijos imperijoje vyko po 1831 m. sukilimo; <...>. Antrasis (1864 metų), apimtimi neprilygęs pirmajam, buvo ypač skaudus dėl to, kad juo baigtos naikinti ištisos vienuolijos“⁶. 1864 metais visa Basujų karmelitų vienuolija Lietuvoje, išskyrus bašias karmelites Vilniuje, buvo panaikinta, vienuolynai uždaryti⁷.

Basosios karmelitės į Lietuvą atkeliavo iš Lenkijos, jų vienuolynas 1638 m. įsikūrė Vilniuje⁸. Basujų karmeličių bendruomenė čia gyvavo iki pat 1865 metų vasario 25 dienos, kai carinė vyriausybė Vidaus reikalų ministerijos dekretu vienuolyną ir Šv. Juozapo bažnyčią uždarė⁹.

Apie Basujų karmelitų ordino atgimimą XX a. pabaigoje ir Paštuvos vienuolyno įkūrimą mokslinių straipsnių dar nėra, bet yra nemažai publicistikos¹⁰. Lietuvos

⁴ Czesław Gil, *Historia karmelu Terezjanskiego* (Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych, 2012), 203.

⁵ Smagacz, „Dwa narody w jednym zakonie“, 166–168.

⁶ Liudas Jovaiša, „Prieš 150 metų masiškai uždaryti katalikų vienuolynai Rusijoje“, *Magnificat*, žiūrėta 2022 m. lapkričio 8 d., <https://www.magnificat.lt/pries-150-metu-masiskai-uzdaryti-kataliku-vienuolynai-rusijoje/>.

⁷ Smagacz, „Dwa narody w jednym zakonie“, 166–168.

⁸ Czesław Gil, *Historia karmelu Terezjanskiego* (Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych, 2012), 268–272.

⁹ Ibid.; „Karmelitės Lietuvoje“, *Paštuvos Basujų karmeličių vienuolynas*, žiūrėta 2022 m. lapkričio 9 d. <http://www.karmelites.lt/istorija/karmelites-lietuvoje>.

¹⁰ Lina Mikalauskiene, „*Viešpats man padovanojo Lietuvą!* – ses. Kūdikėlio Jėzaus Marija Juozapa OCD“, *Kelionė IV* (12) (2019), <https://8diena.lt/2021/02/08/viespats-man-padovanojo-lietuva-ses-kudikelio-jezaus-marija-juozapa-ocd/>; Aušra Čebatoriūtė, „Sesuo Marija Juozapa OCD: Tėvo Pijaus žodžių niekada nepamiršau“, *Bernardinai.lt*, paskelbta 2021 m. rugsėjo 23 d., <https://www.bernardinai.lt/sesuo-marija-juozapa-ocd-tevo-pijaus-zodziu-niekada-nepamiršau/>; Lina Mikalauskiene, „Kūdikėlio Jėzaus Marija Juozapa OCD: Kai Dievas veikia, niekas Jo nesustabdys“, *Bernardinai.lt*, paskelbta 2019 m. spalio 1 d., <https://www.bernardinai.lt/2019-10-01-kudikelio-jezaus-marija-juozapa-ocd-kai-dievas-veikia-niekas-jo-nesustabdys/>; Aušra Čebatoriūtė, „Marija Juozapa OCD: maldos dėka gali pasiekti visą pasaulį!“ *Vatican News*, paskelbta 2019 m. gruodžio 14 d., <https://www.vaticannews.va/lt/baznycia/news/2019-12/marija-juozapa-maldos-deka-gali-pasiekti-visa-pasauli.html>; Ses. Marija Juozapa, „Esame pašaukti mylėti ir daryti gera“, *Moters savaitgalis* 47 (2015), 34–35; Mindaugas Jonušas, „Sesuo Nijolė Marija, OCD: Tik susitikę gyvąjį Dievą Kristaus Asmenyje suprantame, kas yra gyvenimas“, *Bernardinai.lt*, paskelbta 2021 m. sausio 26 d., <https://www.bernardinai.lt/sesuo-nijole-marija-ocd-tik-susitike-gyvaji-dieva-kristaus-asmenyje-suprantame-kas-yra-gyvenimas/>; Skirmantė Javaitytė, „Paštuvos Basujų karmeličių vienuolynas – ramybės oazė, į kurią pasauliečiai skuba atgauti sielos ramybę“, *Kas vyksta Kaune*, paskelbta 2021 m. spalio 31 d., <https://kaunas.kasyksta.lt/2021/10/31/kultura/pastuvos-basuju-karmeliciu-vienuolynas-ramybes-oaze-i-kuria-pasaulieciai-skuba-atgauti-sielos-ramybe/>.

istorijos instituto 1997 m. išleistame Reginos Laukaitytės darbe *Lietuvos vienuolijos. XX a. istorijos bruožai* visiškai neužsimenama apie 1994 m. į Lietuvą atvykusias misionieres basąsias karmelites ir Paštuvos vienuolyno įkūrimą¹¹. Lietuvių katalikų mokslo akademijos ir Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro 2015 m. išleistoje knygoje *Iš sovietinės patirties į laisvės erdvę: vienuolijos Lietuvoje XX a. antroje pusėje* apie basųjų karmeličių sugrįžimą ir įsikūrimą Paštuvoje taip pat nėra jokių duomenų¹².

Ar, žvelgiant iš istorinės perspektyvos, vienuolynai yra naudingi? Prisimenant viduramžių istoriją matyti, kad vienuolynų institucijos turėjo didelę reikšmę politikai, ekonomikai, kultūrai, mokslui ir socialiniam gyvenimui. Vienuolynai ir Bažnyčia skatino holistinį visuomenės progresą, nors pačios Bažnyčios religinis siekis įgyvendinti politinį projektą patyrė fiasko¹³. Pozityvus vienuolynų indėlis išlieka net iki dabartinių Vakarų Europos kultūros laikų¹⁴. Tai patvirtina ir Basųjų karmelitų ordino atsikūrimas Lietuvoje, prasidėjęs nuo seserų vienuolyno įkūrimo Paštuvoje.

Tyrimo objektas: Basųjų karmelitų ordino atsikūrimas Lietuvoje XX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje.

Straipsnio tikslas: apžvelgti Paštuvos vienuolyno įsikūrimo istorinį procesą atgimstančioje Lietuvos valstybėje, parodyti karmelitų vienuolynų, visuomenės ir Bažnyčios bendradarbiavimo ryšį, pavienių asmenų iniciatyvos svarbą, užfiksuoti istorinius šaltinius, faktus, dokumentus, liudijimus ir taip paruošti mokslinį lauką tolesniam basųjų karmelitų istorijos ir dvasingumo Lietuvoje tyrinėjimui.

Darbo uždaviniai:

1. Aprašyti Paštuvos Basųjų karmeličių vienuolyno įsikūrimo Lietuvoje istorinį procesą.
2. Surinkti pirmųjų vienuolių bei kitų žmonių, prisidėjusių prie Basųjų karmelitų vienuolynų atsikūrimo Lietuvoje, liudijimus, užfiksuoti su tiriamąja tema susijusius šaltinius, faktus ir dokumentus, esančius Paštuvos Basųjų karmeličių vienuolyno archyve.

Darbo metodai: uždaviniams spręsti buvo naudojamas aprašomasis, analitinis ir sintezės metodai.

¹¹ Regina Laukaitytė, *Lietuvos vienuolijos. XX a. istorijos bruožai* (Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 1997), 220–227.

¹² Arūnas Streikus, Daiva Kristina Kuzmickaitė ir Vidmantas Šimkūnas, *Iš sovietinės patirties į laisvės erdvę: vienuolijos Lietuvoje XX a. antroje pusėje* (Vilnius: Lietuvių katalikų mokslo akademija, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, 2015).

¹³ Politiniu projektu čia laikoma Bažnyčios kova su valstybių karaliais, imperatoriais, įtakingais feodalais siekiant nepriklausomybės, vėliau – net popiežių viršenybės prieš pasaulietinę valdžią.

¹⁴ Flores R. Macarena, „Los monasterios como fuente protectora y propulsora del desarrollo“, *Revista Historias del Orbis Terrarum. Anejos de Estudios Clásicos, Medievales y Renacentistas*. Vol. 1 (Santiago, 2011), 47.

Apvaizda ruošia dirvą Lietuvos Basųjų karmelitų ordino atgimimui

Viena iš pagrindinių Paštuvos vienuolyno steigėjų yra Marija Teresė (*Mary Theresa Hughes*), basoji karmelitė iš Škotijos (jos vienuolinis vardas – ses. Kūdikėlio Jėzaus Marija Juozapa, OCD). Marija Juozapa gimė 1947 m. spalio 4 d. Bellshille¹⁵. Jos tėvas Jonas (*John Hughes*) buvo airis, o motinos Suzanos (*Susan Rodger*), 1918 m. sausio 29 d. gimusios Škotijoje, abu tėvai buvo lietuviai iš Marijampolės: Jonas Varnelis ir Marijona Varnelienė (Vieraitytė). Jiems atvykus į Škotiją, tarnautojai pavarde *Varnelis* pakeitė į *Rodger*. 1967 m. vasario 2 d. Marija Juozapa įstojo į Glazgo basųjų karmelitchių vienuolyną (*Carmelite Monastery of the Nativity of the Blessed Virgin Mary, Langside, Glasgow*)¹⁶, amžniuosius vienuolinius įžadus davė 1973 m. vasario 5 d.¹⁷

Vienuolė troško palaikyti kontaktą su Lietuva, su savo senelių tėvyne. 1965 m. laikraštyje ji rado žinią, kad Juozapas Matulaitis-Labukas Romoje buvo išventintas vyskupu ir paskirtas Kauno arkivyskupijos apaštališkuoju administratoriumi¹⁸, tad parašė jam sveikinimą lietuvių kalba. Nuo 1968 m. ses. Marija Juozapa jau nuolat palaikė ryšius su Lietuva, laiškais pasveikindama vyskupą pagrindinių religinių švenčių proga¹⁹.

Ses. Marijos Juozapos meilė Lietuvai ir noras apaštalauti atsispindėjo jos asmeninėse maldose už Lietuvą prie Švč. Sakramento – šios vigilijos truko visus metus, kiekvieną savaitės šeštadienį, jos buvo atliekamos su priorės žinia ir leidimu²⁰.

1979 m. gegužės 28 d., mirus vyskupui J. Matulaičiui-Labukui, Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos apaštališkuoju administratoriumi buvo paskirtas arkivyskupas Liudvikas Povilonis MIC. Jis taip pat tapo Lietuvos Vyskupų Konferencijos pirmininku²¹. Ses. Marija Juozapa ir toliau palaikė kontaktą su Lietuva per šį ganytoją.

Po Antrojo pasaulinio karo Škotijoje buvo daug lietuvių²². 1970 m. į Škotiją aplankyti ten gyvenančių lietuvių atvažiavo vyskupas Antanas Deksnys²³. Lietuvių kapeilonu Škotijoje tada buvo kun. Juozas Gutauskas²⁴, kuris ir atvedė vyskupą A. Deksnį į

¹⁵ Gimimo liudijime, išduotame 1947 m. spalio 6 d. Bellshillo apylinkėje, Lanarko apskrityje, pažymima, kad Marija Teresė (*Mary Theresa Hughes*) gimė 1947 m. spalio 4 d. Tėvas Jonas (*John Hughes*), motina Suzana (*Susan Hughes, ms. Rodger*), susituokę 1946 m. lapkričio 8 d. Mossende (asmeninis Marijos Juozapos archyvas).

¹⁶ Marija Juozapa šeimoje buvo vienturtė duktė. Jos noras stoti į vienuolyną mamai buvo labai netikėtas, ji tai priėmė labai sunkiai, bandė atkalbėti, tačiau Marija Juozapa vis tiek išėjo. Vėliau jos mama su tuo susitaikė.

¹⁷ Mikalauskienė, „Viešpats man padovanojo Lietuvą“.

¹⁸ „Vyskupas Juozapas Matulaitis-Labukas“, *Kauno arkivyskupija*, žiūrėta 2022 m. lapkričio 8 d. <https://kaunoarkivyskupija.lt/vysk-labukas/>.

¹⁹ Vido Labanausko pokalbis su ses. Marija Juozapa, OCD, 2014 m. rugpjūčio 1 d.

²⁰ Ibid.

²¹ „Arkivyskupas Liudvikas Povilonis MIC“, *Kauno arkivyskupija*, žiūrėta 2022 m. lapkričio 8 d., <https://kaunoarkivyskupija.lt/arkiv-povilonis/>.

²² Vido Labanausko pokalbis su ses. Marija Juozapa, OCD, 2014 m. rugpjūčio 1 d.

²³ „Antanas Deksnys“, in *Visuotinė lietuvių enciklopedija*, <https://www.vle.lt/straipsnis/antanas-deksnys/>.

²⁴ „Juozas Gutauskas“, in *Lietuvos katalikų dvasininkai XIV–XXI amžiuje. Istorinė biogramų duomenų bazė*, red. Regina Laukaitytė, žiūrėta 2022 m. lapkričio 8 d., <https://www.lkma.lt/lddb/israsas.php?id=1890>.

Glazgo karmeličių vienuolyną pas ses. Mariją Juozapą. Vėliau per šį vyskupą būsimoji Paštuvos vienuolyno steigėja gaudavo naujienų iš Lietuvos. Iš vyskupo A. Deksnio ses. Marija Juozapa gavo vyskupo (būsimojo kardinolo) Vincento Sladkevičiaus adresą ir visada siųsdavo sveikinimus įvairiomis progomis, nors kardinolas ne visada jai atsakydavo. 1988 m. kardinolas Vincentas Sladkevičius savo pamoksle (išspausdintame *Katalikų Bažnyčios kronikoje*) paminėjo ses. Marijos Juozapos atsiųstą sveikinimą²⁵.

Lietuvių kapelionu Škotijoje Juozas Gutauskas tarnavo nuo 1936 m. Švęsdamas savo kunigystės 60 metų jubiliejų, jis paėmė ses. Marijos Juozapos ranką ir išsakė savo prašymą bei pranašiškus žodžius: „Pažadėk, kad, jeigu reikės, vyksi į Lietuvą – į misijas“²⁶.

Basųjų karmelitų ordinas susidomi savo istoriniu palikimu Lietuvoje. Tuoj po Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo 1990 m. Basųjų karmelitų ordinas pradėjo diplomatinę veiklą, stengdamasis atkurti Basųjų karmelitų vienuolynus ir atgauti istorinį palikimą, kurį buvo atėmusi carinės Rusijos valdžia.

Basųjų karmelitų generolas br. Pilypas Sainz de Baranda, OCD (*fr. Felipe Sainz de Baranda*), 1991 m. vasario 7 d. laiške kardinolui Vincentui Sladkevičiui prisimena savo vizitą Kauno arkivyskupijoje 1990 m. liepos 19 d., malonų kardinolo priėmimą ir jų pokalbį. F. S. de Baranda prašė gražinti senuosius Kauno Basųjų karmelitų vienuolyno pastatus, kad vienuoliai ten galėtų įsikurti ir tarnauti vyskupijai. Buvo pažymėta, kad Kauno kunigų seminarijoje mokosi net keturi Basųjų karmelitų ordinui priklausantys jaunuoliai, kuriems reikalinga vienuoliška formacija Lietuvoje. Atgavus senąją vienuolyną būtų galima atkurti Lietuvos Basųjų karmelitų Šv. Kazimiero provinciją, kurią carinė valdžia panaikino 1844 metais, ir tęsti tradiciją formuoti vienuolius Kaune. Laiške buvo pabrėžta, jog pats popiežius Jonas Paulius II labai trokšta, kad Basieji karmelitai atsikurtų Lietuvoje ir atgautų savo istorinį paveldą²⁷.

Lietuvaitės nori būti vienuolėmis basosiomis karmelitėmis. 1992 m. Birutė Obelenytė²⁸ (būsima ses. Teresė, OCD) kartu su grupele bendraminčių moterų ieškojo pagalbos steigiant naują vienuolyną Lietuvoje. Su bendramintėmis ji kreipėsi į kardinolą Vincentą Sladkevičių, kad jis padėtų atkurti Karmelį Lietuvoje ir leistų įsikurti jo vyskupijoje. Kardinolas sutiko ir parašė prašymą Basųjų karmelitų generolui tėvui

²⁵ „Kardinoliškoji Lietuva“, *Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika* 78, 1988, žiūrėta 2022 m. lapkričio 8 d., <https://lkbkronika.lt/index.php/78-kronika-1988-m/3487-kardinoliskoji-lietuva>.

²⁶ Vido Labanausko pokalbis su ses. Marija Juozapa, OCD, 2014 m. rugpjūčio 1 d.

²⁷ Basųjų karmelitų ordino generolo br. Pilypo Sainzo de Baranda, OCD (*fr. Philippus Sainz de Baranda OCD*), laiškas kardinolui Vincentui Sladkevičiui, rašytas 1991 m. vasario 7 d.

²⁸ Viena pirmųjų iniciatorių, siekiančių atgaivinti lietuviškąjį Karmelį, buvo Birutė Obelenytė – dabar ji yra Dievo Gailestingumo bendruomenės sesuo Teresė. Sesers Teresės pasakojimas yra labai svarbus šaltinis, liudijantis apie teresiškojo Karmelio atgimimą Lietuvoje XX a. pabaigoje. Kartu su Birute Obelenyte Lietuvoje atkuriant Karmelį iš pat pradžių dalyvavo ses. Rozana Graulich (dabar ji – Aušros Vartų Marijos ir Šventos Teresės seserų karmeličių kongregacijos įkūrėja, CMAT) ir Ada Jurgita Ramoškaitė (dabar ses. Ada, OCD).

Kamiliui (*Camilo Maccise*). 1992 m. lapkričio 16 d. tėvas Kamilis padėjo kardinolui už laišką ir prašymą įkurti Kauno arkivyskupijoje karmeličių vienuolyną, bet teigė nerandantis vienuolių seserų, norinčių vykti į Lietuvą. Jis pasiūlė Lietuvos kandida-
tams vykti į Prancūzijos arba Vokietijos vienuolynus ir ten pradėti savo formaciją²⁹.

Apvaizda įkvepia lietuvaites ieškoti seserų steigėjų. 1992 m. liepą Birutė Obelenytė su ses. Rozana Graulich vyko į Basųjų karmeličių vienuolyną Lizjė, Prancūzijoje. Birutė paprašė Lizjė vienuolyno pagalbos steigiant vienuolyną Lietuvoje. Prancūzės vienuolės buvo išsiuntusios savo seseris į misiją Afrikoje, todėl davė jai Darlingtono Basųjų karmeličių vienuolyno, esančio Anglijoje, adresą. Birutė parašė šiam vienuolynui, prašydama, kad seserys misionierės atvyktų į Lietuvą, tačiau Darlingtono Basosios karmelitės taip pat buvo išsiuntusios tris seseris į Mafakingo (*Mafaking*) misijas Afrikoje, bet šį prašymą 1992 m. rugsėjo mėn. jos paskelbė Kanados vienuolių asociacijos laikraštyje (1992 m. interneto dar nebuvo)³⁰. Taip lietuvačių pagalbos prašymas atkeliavo į Škotiją:

Laikraštis su kvietimu į misijas pakliuvo į Marijos Juozapos rankas, nes pati priorė jai pasiūlė paskaityti tą laikraštį, kadangi ten rašė apie Lietuvą. Marija Juozapa perskaitė, kad trys seserys Lietuvoje ieško galimybės atkurti Karmelį Lietuvoje. Nieko per daug nesigilindama, ji pagalvojo, kad joms tam projektui reikėtų finansinės pagalbos. Ji paprašė savo priorės leidimo parašyti laišką į Lietuvą. Priorė sutiko. <...> Praėjus nedaug laiko, ses. Marija Juozapa apsisprendė ir vėl ėjo pas priorę, kad leistų, jeigu reikės, ir jai pačiai pasisiūlyti padėti Lietuvai atkuriant Karmelį. Taip viskas ir pasidėjo.³¹

Ses. Marija Juozapa parašė laišką B. Obelenytei. Ši jai atsakė ir nupasakojo situaciją Lietuvoje. Lietuvaitės buvo keturios: Ada, Ramutė, Inga ir Birutė. Jos džiaugėsi ir dėkojo Viešpačiui už ses. Marijos Juozapos laišką³²:

Garbė Jėzui Kristui! Brangi mūsų sesute, Jūs net negalite įsivaizduoti, kokią džiaugsmą patyrėme gavusios Jūsų laišką! <...> Kaip suprantate, miela sesele, mes dar turime dirbti, nes kol kas esame niekas. Tikrai laukiame ir stengiamės padaryti viską, kas nuo mūsų priklauso, kad įsisteigtų lietuviškas Karmelis, kurio Lietuvoje nėra nuo 1845 m., kai caro įsakymu iš Kauno buvo ištremti paskutiniai tėvai karmelitai. <...> Mūsų Kardinolas, kuris yra Kauno arkivyskupijos arkivyskupas, laimina mūsų troškimą pradėti Karmeličių [vienuolyno] steigimą. Jis parašė laišką ordino generolui į Romą, prašydamas pradėti steigti

²⁹ Basųjų karmelitų generolo br. Kamilio (*fr. Camilo Maccise*) laiškas kardinolui Vincentui Sladkevičiui, rašytas 1992 m. lapkričio 16 d.

³⁰ Vido Labanausko pokalbiai su seserimis Marija Juozapa, OCD, 2014 m. rugpjūčio 1 d., Terese (Birutė Obelenyte), 2021 m. liepos 22 d. ir Dievo Gailestingumo Ada Jurgita, OCD, 2013 m. rugpjūčio 18 d.

³¹ Vido Labanausko pokalbis su ses. Marija Juozapa, OCD, 2014 m. rugpjūčio 1 d.

³² *Ibid.*, 2017 m. sausio 4 d.

vienuolyną ir suteikti indultą, kad būtų galima sumažinti steigėjų skaičių nuo 8 seserų iki 4–5. <...> Atsakymo iš generolo dar negavome. Bet gavome laiškus iš seselių, norinčių atvykti į Lietuvą steigimui. <...> Gal ir Jūs, miela sesute, galėtumėte joms parašyti, kad ir Jums, ir joms būtų aiškiau: *Sr. Mary of the Incarnation, Carmelite Monastery, 119 Bridge Lane Golders Green, London, England, Postcode NW119JT*. Gal galėtumėte parašyti ir t. generolui į Romą, kad ir jis lengviau susiorientuotų, kiek seserų norėtų vykti į Lietuvą steigti Karmelį. <...> Kaip matote, brangi sesute, mūsų ateitis be žemiškų paguodų, bet visas viltis esame sudėjusios į Viešpaties rankas. Todėl Jūsų atsiradimas mūsų padangėje – tiesiog vienas iš mūsų dangiškojo Karaliaus stebuklų! <...> Jūsų mažos sesytės – Birutė, Ada, Ramutė, Inga.³³

Bažnytinės valdžios, lietuvių ir seserų steigėjų bendradarbiavimo plėtra. Taip prasidėjo seserų misionierių ir lietuvių bendruomenėlės, kuriai vadovavo B. Obelenytė, susirašinėjimas³⁴. Kardinalas V. Sladkevičius jos prašymu parašė laišką ses. Marijos Juozapos priorei (jį į anglų kalbą išvertė pati Birutė, būsimoji ses. Teresė, OCD), jame prašydamas, kad jos vienuolynas „Lietuvoje pasodintų Karmelio sėklą“³⁵. Nuo tada ses. Marija Juozapa, kardinalas V. Sladkevičius ir B. Obelenytė pradėjo bendrauti laiškais.

B. Obelenytė su užsidegimu veikė Lietuvoje bei užsienyje ir laiškais darė visus įmanomus žingsnius, kad vienuolynas Lietuvoje būtų kuo greičiau įkurtas. Ji pasižymėjo organizuotumu, diplomatiškumu ir nuoširdumu. B. Obelenytė ses. Marijai

³³ Birutė Obelenytės laiškas ses. Marijai Juozapai, OCD, 1992 m. lapkričio 27 d.; Vido Labanausko pokalbiai su ses. Marija Juozapa, OCD, 2014 m. rugpjūčio 1 d.; 2017 m. sausio 4 d.; 2017 m. vasario 4 d.

³⁴ Ibid. Birutė Obelenytė pasakojo, kad tą rytą, kai iš ses. Marijos Juozapos gavo laišką, ji kiek vėliau sutiko kardinalą Vincentą Sladkevičių (tada Birutė dirbo Kauno katalikų televizijoje ir katechetikos centre, kurioje buvo įsteigusi, o kardinalas gyveno pastato, kuriame buvo įsikūrusios šios įstaigos, antrame aukšte). Jis paklausė, kaip einasi vienuolyno kūrimosi reikalai. Teresė užsiminė, kad ji iš Škotijos gavo laišką, ir dar parašytą lietuviškai. Kardinalas paklausė laiško autoriaus vardo ir nustebo išgirdęs atsakymą. Jis pakvietė Birutę į savo kabinetą ir parodė sveikinimą, taip pat gautą iš ses. Marijos Juozapos, nustebę jie kalbėjosi apie žmonėms nežinomus Dievo kelius.

³⁵ Laiškas saugomas Kauno arkivyskupijos kurijos ir Paštuvos vienuolyno archyve. Parašymo data: 1993 m. kovo 24 d. Nr. 93; gavėjas – Glazgo (*Glasgow*) vienuolyno Priorė, siuntėjas – Kauno arkivyskupijos kurija, parašas – Kauno arkivyskupo kardinolo Vincento Sladkevičiaus. Laiške rašoma, kad nuo 1992 m. grupė moterų jaučia širdyje pašaukimą į Karmelį ir prašo gerb. Priorės palaiminimo įkuriant vienuolyną Lietuvoje. Rašoma, kad moterys kreipėsi į Britanijos Karmelio Asociaciją, į Vokietijos Vitenos (*Witten*) Karmelį ir Prancūzijos Lizje vienuolyną ieškodamos seserų, galinčių padėti kurti vienuolyną Lietuvoje. Jos gavo atsakymą iš Glazgo vienuolyno, iš ses. Marijos Juozapos, kuri Dieviškos Apvaizdos dėka yra lietuvių kilmės ir palaiko ryšius su Lietuva jau ne vienerius metus. Iš ses. Marijos Juozapos laiškų yra žinomas jos troškimas tarnauti Viešpačiui prisidedant prie Karmelio įsteigimo Kauno arkivyskupijoje. Toliau rašoma: „*Thus Reverend Mother we would also be very glad to have Sr. Mary Joseph to transplant Scottish seedling of Carmel into Lithuanian soil*“. Čia taip pat galima paminėti ses. Marijos Juozapos atsiminimus apie jau minėtą kunigą prelatą Juozą Gutauską (lietuvių kapelioną Škotijoje ir Airijoje). Kai ses. Marija Juozapa įstojo į vienuolyną, kun. Juozas jai padovanojo Naująjį Testamentą ir lietuvišką vaikų katekizmą, patardamas jį skaityti kiekvieną dieną po truputį, kad pažintų prigimtą lietuvių kalbą, nes gal „vieną dieną reikės pasodinti Karmelį kaip kokią sodą Lietuvoje“.

Juozapai patarė, kad ji parašytų laišką Basijų karmelitų generolui, prašydama, kad ją išleistų į misijas ir taip būtų greičiau įsteigtas Karmelitų vienuolynas Lietuvoje. Būsimoji steigėja, gavusi priorės leidimą, parašė laišką Basijų karmelitų generolui Romoje tėvui Kamiliui (Camilo Maccise), jame išsakydama norą pagelbėti Lietuvai. Generolas atsakė jai laišku, kad jis taip pat rūpinasi vienuolyno steigimu ir kaip tik ieško misionierių viso pasaulio Basijų karmeličių vienuolynuose³⁶. Tėvas Kamilis labai tikėjosi rasti Lietuvai seserų steigėjų Kroatijos vienuolynuose³⁷. 1993 m. lapkričio pradžioje Europos karmelitės, esant per mažam steigėjų seserų skaičiui vienuolynui steigti Lietuvoje, siūlė lietuvaites formuoti Vokietijoje, tačiau tai nebuvo įgyvendinta³⁸.

Būsimoji Paštuvos vienuolyno steigėja ses. Marija Juozapa 1993 m. lapkričio 21 d. gavo generolo tėvo Kamilio laišką, kuriame buvo sakoma, kad abi seserys (Marija Juozapa ir Įsikūnijimo Marija³⁹) gali vykti aplankyti Lietuvą ir pamatyti situaciją iš arti, o paskui generolui apie viską pranešti. Seserys misionierės nusprendė važiuoti į Lietuvą po šv. Kalėdų.⁴⁰ Apie tai rašė vietos spauda: „Glazgo Basijų karmeličių vienuolyno bendruomenė davė leidimą ses. Marijai Juozapai vykti į Lietuvą steigti vienuolyno.“⁴¹

³⁶ Basijų karmelitų generolo br. Kamilio (*fr. Camilo Maccise*) laiškas ses. Marijai Juozapai, OCD, Glazgo (*Langside, Glasgow*) vienuolyno vienuolei, 1993 m. gegužės 17 d.

³⁷ Iš Vido Labanausko pokalbio su ses. Marija Juozapa, OCD, 2017 m. sausio 4 d.: „1993 m. rugsėjį ses. Marija Juozapa paskambino generolui Kamiliui, norėdama sužinoti, kokia yra situacija Kroatijoje dėl kandidačių vykti į Lietuvą. Tėvas Kamilis buvo minėjęs, kad Kroatijoje daug seserų neturi pastogės, nes ten vyko karas ir daug vienuolynų buvo subombarduota, todėl didelis skaičius vienuolių gyvena viename vienuolyne. Ses. Marija Juozapa paprašė generolo seserų vienuolyno Kroatijoje adreso ir parašė ten laišką, ieškodama pagalbos misijoms Lietuvoje. Tame laiške buvo rašoma, kad ses. Marija Juozapa ir ses. Įsikūnijimo Marija ruošiasi vykti į Lietuvą ir norėtų susipažinti su vienuolėmis, kurios galbūt taip pat norėtų ten vykti. 1993 m. rugsėjį buvo gautas atsakymas, kad kroatės neturi net minčių važiuoti į Lietuvą. Seserys apie tai pranešė generolui. Atrodė, kad tai jau pabaiga, atėjo galas fundacijai Lietuvoje.“

³⁸ Generolas Kamilis jau buvo pažadėjęs kardinolui Vincentui Sladkevičiui, kad būsimojo vienuolyno vienuolės bus formuojamos Lietuvoje – tai įrodo kardinolo laiškas, parašytas generolui Kamiliui 1993 m. balandžio 8 d., laiško Nr. 107.

³⁹ Birutė Garbaravičienė, „Tarsi gaivaus šaltinio versmė: šeštadienį atidarytas pirmasis Lietuvoje uždaras vienuolynas“, *Kauno diena* 231 (14344), 1994 m. spalio 3 d., 4: „Seselės iš Londono – Įsikūnijimo Marijos kelias į Lietuvą prasidėjo, kai per Britanijos Karmelio asociaciją sužinojo apie galimybę steigti vienuolyną Lietuvoje. Parašė tėvui generolui, prašydama atleisti nuo privalomo 8 steigėjų skaičiaus ir ryžosi pati imtis atsakomybės. <...> Ji suprato, kad <...> Lietuvai labai reikalingas kontempliatyvus vienuolynas. Ir jau šiemet sausio mėnesį su sesele Marija Juozapa atvyko į Lietuvą.“

⁴⁰ Iš Vido Labanausko pokalbio su ses. Marija Juozapa, OCD, 2017 m. sausio 4 d.: „1993 m. gruodžio 14 d., per šv. Kryžiaus Jono šventę, ses. Marijai Juozapai iš Kroatijos Karmelio buvo atsiųstas telefono numeris, prašant, kad ji tuo numeriu paskambintų. Paskambinusi Kroatijos vienuolyno priorei, ses. Marija Juozapa sužinojo, kad ses. Jėzaus Ona Marija (*sr. Hannah Marie of Jesus*) nori vykti į Lietuvą ir bendruomenė ją išleidžia į šią misiją. Kroatė ses. Ona Marija, sužinojusi apie seserų kelionę į Lietuvą, paprašė parvežti nuotraukų iš Lietuvos. Ses. Marija Juozapa patarė ses. Onai Marijai parašyti generolui laišką dėl ketinimo vykti į Lietuvą ir pažadėjo daug nuotraukų iš Lietuvos.“

⁴¹ Iš Vido Labanausko pokalbio su ses. Marija Juozapa, OCD, 2017 m. sausio 4 d.: „Žinios apie tai kažkaip pasklido mieste. Kai ses. Marija Juozapa jau buvo gavusi oficialų generolo leidimą ir buvo nupirkti bilietai į Lietuvą, atėjo žurnalistas, norintis iš jos gauti interviu. Priorė leido įkyriam žurnalistui parengti reportažą, kuris buvo išspausdintas *Weekend Times*: Sam Clarke, „After 27 years of silent life in a Glasgow monastery sister Mary Joseph will step out from behind the walls to venture where no

1994 metų sausio 6 d. ses. Marija Juozapa ir ses. Įsikūnijimo Marija pirmą kartą vyko į Lietuvą ištirti situacijos *in situ*. Po mėnesio misionierės grįžo į Škotiją ir nuo tada pasireiškė ypatingas Dievo Apvaizdos veikimas⁴², prasidėjęs 1994 m. gegužės 1 d., per šv. Juozapo šventę:

Vienuolės ta proga turėjo Švč. Sakramento adoraciją. Atėjo viena moteriškė, norinti pamatyti sesutę, kuri važiuos į Lietuvą. Ses. Marija Juozapa, leidus priorei, susitiko su ja. Moteris pasiūlė, kad, nors ses. Marija Juozapa ir neturi leidimo vykti, negalima sėdėti rankas sudėjus, reikia misijai ruošti iš anksto. Ji paaukoko pinigų sumą, už kurią išėjo altorius ir jo aplinka Paštuvos vienuolyne. Padedama ses. Marijos Juozapos, ši moteris, pagal profesiją mokytoja, sudarė konkretų planą, kiek ir kokios pagalbos reikia Lietuvos misijai, ir pradėjo tą pagalbą rinkti bei sandėliuoti savo namuose. Ji taip pat suorganizavo žmonių grupelę (komitetą), kuri labai padėjo šiai misijai⁴³.

1994 m. gegužės 3 d. Birutė Obelenytė iš Lietuvos paskambino ses. Marijai Juozapai ir su džiaugsmu pranešė, kad generolas Kamilis (jis tada buvo Lietuvoje) pažadėjo, jog ses. Marijai Juozapai bus duotas leidimas vykti į misiją Lietuvoje⁴⁴.

1994 m. gegužės 9 d. seserys jau turėjo ordino generolo leidimą steigti vienuolyną⁴⁵. Tėvo Kamilio leidimas buvo labai reikalingas, nes steigėjų seserų skaičius buvo per mažas (reikėjo aštuonių seserų, o buvo tik trys: Teresė Meivis (*Therese Mavis*), Įsikūnijimo Marija (*Mary of the Incarnation*) ir Marija Juozapa (*Mary Joseph*))⁴⁶.

Generolas Kamilis taip pat parašė laišką Glazgo vienuolyno priorei. Priorė sukvietė visas vienuoles ir liepė ses. Marijai Juozapai pranešti naujienas. Marija Juozapa šiame vienuolyne buvo išgyvenusi 27 metus, tuo metu jai buvo 47 metai. Seserys misionierės, susisiekusios su lietuvaiteimis, sutarė atvykti į Lietuvą iki liepos 16 d., Švč. Mergelės Marijos, Karmelio kalno Karalienės, šventės⁴⁷.

Ses. Marija Juozapa paskambino komitetui, kuris ruošė paramą misijai pinigais ir daiktais, ir pranešė, kad iki liepos 16 d. misionierės jau turi būti Lietuvoje: „Per šešias

nun gone for 150 years. My Brave New World“, *Weekend Times*, Saturday, January 1, 1994. Šis straipsnis apie misiją pasirodė nelabai padorioje bulvarinėje spaudoje, todėl priorei buvo paskambinta iš katalikų spaudos ir priekaištauta, kodėl ji bendravo su bulvariniu žurnalistu, o ne su katalikų spauda. Po to atvažiavo ir katalikų žurnalistas, parašė straipsnį ir padarė nuotrauką.“

⁴² Mikalauskienė, „Viešpats man padovanojo Lietuvą“; Vido Labanausko pokalbis su ses. Marija Juozapa, OCD, 2017 m. sausio 4 d.

⁴³ Ibid.; Mikalauskienė, „Viešpats man padovanojo Lietuvą“.

⁴⁴ Vido Labanausko pokalbis su ses. Marija Juozapa, OCD, 2017 m. sausio 4 d.: „1994 m. gegužės 3 d. Birutė iš Lietuvos paskambino ses. Marijai Juozapai, tuo metu generolas Kamilis buvo Lietuvoje, Birutė jau buvo su juo susitikusi. Ji pranešė, kad generolas pažadėjo, jog ses. Marija Juozapa galės važiuoti į misiją – generolas atsiųs kvietimą, nes be jo nebūtų galima pradėti fundacijos.“; Mikalauskienė, „Viešpats man padovanojo Lietuvą“.

⁴⁵ Mikalauskienė, „Viešpats man padovanojo Lietuvą“.

⁴⁶ Vido Labanausko pokalbis su ses. Marija Juozapa, OCD, 2017 m. sausio 4 d.

⁴⁷ Ibid.

savaite buvo pasiruošta kelionei. Škotijos žmonės labai padėjo tai kelionei į Lietuvą⁴⁸. Konteinerių siuntimą į Lietuvą organizavo ir visas išlaidas apmokėjo ses. Marijos Juozapos bičiulis ir geradarys Hju (*Hugh McKey*)⁴⁹.

Basųjų karmelitų ordino atgimimas Lietuvoje: Paštuvos Basųjų karmeličių vienuolyno įsteigimas

Pirmasis misionierių žvalgomasis vizitas į Lietuvą. 1994 metų sausio 6 d. ses. Marija Juozapa ir ses. Įsikūnijimo Marija pirmą kartą atvyko į Lietuvą. Vasario 5 d. ses. Marija Juozapa Lietuvoje šventė savo vienuolinių įžadų sidabrinį jubiliejų, o vasario 6 d. grįžo į Škotiją⁵⁰. Grįžusi ji kitiems Didžiosios Britanijos vienuolynams parašė ilgą laišką apie misijas Lietuvoje, taip prie Lietuvos vienuolyno projekto prisijungė dar viena seselė misionierė iš Velso – Teresė Meivis, OCD (*Therese Mavis*), kuri 1994 m. balandžio mėn. pareiškė norą vykti į Lietuvą⁵¹.

Seserys steigėjos atvyksta nuolat gyventi Lietuvoje. 1994 m. liepos 11 d. trys vienuolės (Marija Juozapa iš Škotijos, Įsikūnijimo Marija iš Londono ir Teresė Meivis iš Velso)⁵² atvyko į Lietuvą⁵³. „Kiek vėliau atvažiavo Hju su keliais vyrais padėti seserims įsikurti. Jie darbavosi labai daug, be jokio atlygio, įkurdami vienuolyną Paštuvoje.“⁵⁴

Tuo metu, kai atvyko seserys, Lietuva po penkiasdešimties okupacijos metų dar tik stojosi ant kojų, kūrėsi jauna valstybė. Ses. Marija Juozapa ir seserys nebijojo sunkumų, visos degė entuziazmu ir savo šypsenomis, linksma nuotaika stebino su jomis

⁴⁸ Ibid.: „Į Lietuvą buvo pasiūta keliasdešimt konteinerių su misijai reikalingais daiktais.“

⁴⁹ Ibid., 2014 m. rugpjūčio 1 d.; Mikalauskienė, „Viešpats man padovanojo Lietuvą“.

⁵⁰ Mikalauskienė, „Viešpats man padovanojo Lietuvą“.

⁵¹ Iš Vido Labanausko pokalbio su ses. Marija Juozapa, OCD, 2017 m. sausio 4 d.: „Grįžus į vienuolyną Škotijoje ses. Marijos Juozapos laukė maloni staigmena: daug sveikinimų su jubiliejumi, taip pat ir iš kitų karmeličių vienuolynų. Buvo įprasta į pasveikinimus visiems atsakyti laiškais, todėl ses. Marija Juozapa parašė ilgą laišką visiems sveikintojams. Laiškai vienuolynuose būdavo skaitomi refektoriuose (refektorius – vienuolyno valgykla). Laišką, kuriame buvo kalbama apie misiją Lietuvoje, išgirdo ses. Teresė Meivis (*Therese Mavis*) ir 1994 m. pareiškė norą vykti į Lietuvą. Jos dvasios tėvas jai sakė laukti ir melstis, bet jau balandžio mėnesį jos priorė paskambino generolui, tuo metu buvusiam Lenkijoje, ir pasakė, kad į misijas važiuos dar viena seselė. Generolas Kamilis, buvęs netoli, atvažiavo į Lietuvą (1994 m.) susipažinti su misijos reikalais vietoje.“

⁵² Įdomu tai, kad vienuolių vardai šaltiniuose rašomi nevienodai: vienus seserų rašomi vien religiniai vardai, o kitų – tik pasaulietinis vardas ir pavardė. Tokia rašyba susiformavo dėl pačių seserų vartojamos vardo formos jų atsiųstuose laiškuose. Laiškai iš Romos dažnai būdavo rašomi lotyniškai, vėliau – verčiami į kitas kalbas. Pašvęstojo ir apaštalinio gyvenimo kongregacijos Prot. No. 99368/94, suteikiančiamė teisę kurti Paštuvos vienuolyną, lotynų kalba yra išvardintos šios seserys: *e monasterio Glasguensi, Soror María Ioseph ab Incarnatione Hughes; e monasterio "Golders Green", Soror María ab Incarnatione Cullis; e monasterio "Dolgellau", Soror Mavis Theresia ab Incarnatione Bayliss, e monasterio Zagrebiensi, Soror Anna María a Iesu Pavlovic.*

⁵³ Mikalauskienė, „Viešpats man padovanojo Lietuvą“.

⁵⁴ Vido Labanausko pokalbis su ses. Marija Juozapa, OCD, 2014 m. rugpjūčio 1 d.; Mikalauskienė, „Viešpats man padovanojo Lietuvą“.

bendruojančius žmones. Ses. Marija Juozapa prisimena, kad žmonės stebėdavosi, jog jos visą laiką šypsosi. Atvažiavus į Lietuvą, seseris pirmiausia pribloškė akmeniniai žmonių veidai. Tuo metu žmonės labai nustebdavo pamatę einančias vienuoles, atsisukę nužiūrėdavo, todėl joms kartais būdavo nejauku. Vėliau seserys suprato, kad Lietuvos žmonės paveikė ne tik karas, bet ir Sibiras, tremtys, lageriai. Sovietų spauda supriešino žmones, tarp jų atsirado pavydas, baimė, pyktis, nepasitikėjimas. Be to, Lietuvos žmonės nebuvo matę moterų vienuolių, juk sovietmečiu visi vienuolynai buvo uždrausti. Seserys labai gerai suprato Lietuvos žmonių skausmus ir visiems dovanodavo savo linksmumą ir šypsenas. Ses. Marijai Juozapai išlaikyti šypseną ir gerą nuotaiką labai padėdavo ir padeda posakis: „Kai visą laiką šypsaisi, ir pasaulis šypsosi su tavimi“⁵⁵.

Vienuolyno įsikūrimą būtent Kauno arkivyskupijoje lėmė kardinolo V. Sladkevičiaus leidimas kurti vienuolyną Paštuvoje. Paštuva jau nuo seno buvo susijusi su Bažnyčia ir vienuolėmis benediktinėmis⁵⁶. Ses. Marijos Juozapos archyve yra kardinolui V. Sladkevičiui skirtas prašymas⁵⁷: karmelitiško dvasinio gyvenimo siekianti moterų grupelė prašė leisti įsikurti Paštuvos parapijos namuose⁵⁸, jas aptarnautų Kulautuvos bažnyčios klebonas kun. Romualdas Dulskis, SJ. Prašyme pažymima, kad kandidačių į vienuoles skaičius padidėjo iki 8, jos nuolat palaiko ryšius su Basųjų karmelitų generolu Kamiliu, kuris numatė Lietuvoje pradėti steigti vienuolyną ir kandidatėms rekomenduoja čia pradėti noviciatą. Steigiamos Basųjų karmeličių bendruomenės vardu prašymą parašė Birutė Ruzgienė⁵⁹.

Kauno arkivyskupas metropolitas kardinolas V. Sladkevičius 1993 m. gruodžio 1 d., atsizvelgdamas į Basųjų karmelitų generolo Kamilio Maccise'o norą pradėti Lietuvoje steigti karmeličių vienuolyną⁶⁰, leido šios vienuolijos branduoliui kurtis Kauno arkivyskupijos Paštuvos parapijos ribose ir naudotis Paštuvos parapijos namais. Kun. R. Dulskis SJ⁶¹ buvo paskirtas (jei pritars jėzuitų vyresnybė) karmeličių vienuolijos branduolio dvasios tėvu⁶².

⁵⁵ Mikalauskienė, „Viešpats man padovanojo Lietuvą“.

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Tikslios datos prašyme nėra, bet, ses. Teresės (Birutės Obelenytės) liudijimu, jis parašytas 1992 m. pabaigoje arba 1993 m. pradžioje.

⁵⁸ Birutės Obelenytės prašymas steigiamos Basųjų karmeličių bendruomenės vardu, adresuotas kardinolui Vincentui Sladkevičiui, dėl leidimo įsikurti Paštuvos parapijos namuose (trūksta dokumento pabaigos ir nėra datos).

⁵⁹ Santuokinė Birutės Obelenytės pavardė buvo Ruzgienė, tačiau tiriamajame darbe naudojama dabartinė jos pavardė – Obelenytė.

⁶⁰ Kardinolo Vincento Sladkevičiaus laiškas Basųjų karmelitų generolui Camilo Maccise (1993 m. balandžio 8 d.), jame dėkojama už Karmelio steigimą Lietuvoje ir pranešama apie Paštuvos klebonijos patalpų suteikimą atsikuriančiam Karmeliui.

⁶¹ Laiško žodžiai įrodo, kad tada kun. R. Dulskis priklausė Jėzaus Draugijai: „Leidžiame, kad kun. Romualdas Dulskis SJ, gavęs Lietuvos ir Latvijos Jėzaus Draugijos Provincijolo T. J. Borutos SJ leidimą, būtų susikūrusio karmeličių vienuolijos branduolio dvasios tėvu.“

⁶² Kauno arkivyskupo metropolito kardinolo Vincento Sladkevičiaus laiškas besikuriančiai Basųjų karmeličių bendruomenei, 1993 m. gruodžio 1 d.

Oficialus vienuolyno atidarymas. Oficialus vienuolyno atidarymas įvyko 1994 m. spalio 1 d., vadovaujant „šviesios atminties vyskupui Vladislovui Michelevičiui. Tą dieną buvo priimtos ir pirmos šešios kandidatės, – kukli pradžia, tačiau kupina džiaugsmo ir užsidegimo.“⁶³

Apie oficialų vienuolyno atidarymą Paštuvoje 1994 10 01 rašyta ir laikraštyje *Kauno diena*. Paminėta, kad tai – pirmasis Lietuvoje kontempliatyvus (uždaras) vienuolynas, jame gyvens 10 seserų: keturios misionierės iš svetur ir šešios lietuvaitės. Šv. Mišiose Šv. Barbaros medinėje bažnytelėje dalyvavo dešimt kunigų, vienuolių seserų karmeličių artimieji, paštuviečiai. Šv. Mišias celebravo J. E. vyskupas Vladislavas Michelevičius. Po šv. Mišių buvo pašventinta vienuolyno koplytelė⁶⁴.

Vienuolyno steigimą pradėjo trys seserys iš Didžiosios Britanijos, vėliau prie jų prisijungė dar trys: viena – iš Airijos, kita – iš Kroatijos ir trečioji – iš Škotijos. „Visos seserys karmelitės, pasakodamos apie savo kelio Lietuvon pradžią, tvirtino, kad didžiausias stimulus, paskatinęs jas apsispręsti, buvo seselės Marijos Juozapos laišakai, pilni gyvybės ir troškimo, ir kad pats Dievas nori, jog Karmelio dvasia plistų pasaulyje, ypač ten, kur jis nežinomas.“⁶⁵ Taip pat buvo šešios kandidatės lietuvės.

Paštuvos klebonijos pastato antrajame aukšte H. McKey’us buvo įrengęs nedidukus kambarėlius, tačiau seserys ten sunkiai tilpo⁶⁶. 1995 m. „Tėviškės žiniuose“ išspausdintame straipsnyje „Paštuvoje bus statomas vienuolynas“ buvo aprašyta Basųjų karmeličių atsikūrimo Lietuvoje istorija iki naujojo vienuolyno statybos pradžios. Straipsnyje rašyta, kad vienuolyno pastatą pagal seserų karmeličių pageidavimus jau suprojektavo architektai V. Ulozaitė ir B. Zabulionis. Straipsnyje buvo pateikta trumpa Basųjų karmelitų ordino istorija ir nusakytas seserų gyvenimo būdas. Tuo metu Paštuvos klebonijos namelyje jau gyveno 4 vienuolės misionierės (Marija Juozapa – neformali vyresnioji, Ana Marija iš Kroatijos, Teresė Mavis iš Velso, Įsikūnijimo Marija iš Londono) ir septynios postulantės⁶⁷.

Paštuvos Basųjų karmeličių vienuolynas – Dievo dovana Lietuvai. Steigėjos ses. Marijos Juozapos nuomone, Paštuvos vienuolynas Lietuvoje yra didžiausias Dievo stebuklas. Atvažiavusios į Lietuvą seserys turėjo gerų norų, tačiau bendruomenės sąskaita buvo tuščia. 1994 m. lapkričio mėnesį Paštuvos parapiją ir seserų bendruomenę aplankė vyskupas Sigitas Tamkevičius. Jis paragino ses. Marija Juozapą, kad nelauktų penkerių metų, bet jau dabar pradėtų statyti vienuolyną. Nuo to laiko ses. Marija Juozapa kartu su ses. Terese (B. Obelenyte) pradėjo ieškoti rėmėjų ir lėšų vienuolyno statybai. Tuo metu bendruomenės sąskaitoje buvo tik penki tūkstančiai litų. Ar už tokią

⁶³ „Karmelitės Lietuvoje“, *Paštuvos Basųjų karmeličių vienuolynas*, žiūrėta 2022 m. lapkričio 9 d., <http://www.karmelites.lt/istorija/karmelites-lietuvoje>.

⁶⁴ Garbaravičienė, „Tarsi gaivaus šaltinio versmė“.

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Mikalauskienė, „Viešpats man padovanojo Lietuvą“.

⁶⁷ Justinas Adomaitis, „Paštuvoje bus statomas vienuolynas“, *Tėviškės žinios* 90, 1995 m. rugpjūčio 8 d., 3.

sumą būtų įmanoma pastatyti vienuolyną? Vis dėlto seserys Marija Juozapa ir Teresė pasitikėjo Viešpačiu ir Jo pagalba, todėl 1996 m. sausį buvo pradėta ieškoti architekto⁶⁸.

Seserų bendruomenei labai reikėjo statybų projekto, kurį jos galėtų nusiųsti į organizaciją *Renovabis*, iš kurios tikėjosi gauti paramą vienuolyno statybai.

Pasiuntėme projektą į *Renovabi* ir gavome atsakymą, jog tokios didelės paramos prašyti yra neprotinga, jie nieko mums nežadėjo duoti. Atrodė, kad jau viskas, durys gauti lėšų užsidarė. Tačiau mano draugai iš Škotijos iki gegužės mėnesio, kai architektų firmai reikėjo sumokėti 16 000 litų, surinko tą reikalingą sumą. Iš *Renovabio* fondo jokios paramos negavome. 1996 m., likus vienai savaitei iki šv. Velykų, buvau labai nusiminusi, nes nežinojau, kaip gauti pinigų vienuolyno statybai. Paštuvos klebonijos namelyje tada gyveno jau 10 seserų, ir toje mažoje kaimo klebonijoje buvo labai ankšta. Maldoje atidaviau visus rūpesčius Dievui, jei Jis to vienuolyno nori, tai Jis ir atsiųs pinigų⁶⁹.

Parašiau padėkos laišką vienai savo draugei Škotijoje, kuri man daug padėdavo. Laiške papasakojau situaciją ir net negalvojau, kad gausiu atsakymą. Bet netrukus iš jos gavau žinią, kad ji gali paskolinti pinigų. Ši geradarė pervedė mums 200 000 svarų sterlingų arba 1 mln. 200 000 litų to laikmečio valiutų kursu. Geradariai tų pinigų nesurinko kaip aukos – jie buvo pardavę namą ir nutarė padėti steigiant Lietuvos vienuolyną, tik nenorėjo, kad jų vardai būtų viešinami. Po kiek laiko aš gavau kitą laišką, kuriame buvo sakoma, kad tai jau nebe paskola, bet jų dovana⁷⁰.

Tuo laiku, Paštuvos Basųjų karmeličių pastoracijos dėka, Lietuvoje įsikūrė pirmieji Basieji karmelitai pasauliečiai (OCDS): „1996 metais jau buvau pradėjusi burti pasauliečių ordino narius: iš pradžių buvo vienas, vėliau penki, dar vėliau septyni, o rugsėjį jau turėjom 13. Tarp jų buvo viena moteris, kuri žinojo mano projekto viziją, ji vieną dieną man pasakė: „Mano vyras statybininkas, gal jis gali kaip nors tau padėti?“⁷¹

Ses. Marija Juozapa su juo susitiko ir papasakojo, apie kokio vienuolyno statybą svajoja: svarbiausias pastatas – bažnyčia – turėtų būti centre, o seserys gyventų aplink ją. Statybininkas, basosios karmelitės pasaulietės vyras, po keleto dienų paskambino ir pasiūlė statyti apvalios formos vienuolyną. Ses. Marija Juozapa tam projektui pritarė. „Jis pažinojo kaunietį architektą Regimantą Andriuškevičių, kuris mums ir suprojektavo tokį vienuolyną“⁷².

⁶⁸ Vido Labanausko pokalbis su ses. Marija Juozapa, OCD, 2017 m. vasario 4 d.; Mikalauškienė, „Viešpats man padovanojo Lietuvą“.

⁶⁹ Vido Labanausko pokalbis su ses. Marija Juozapa, OCD, 2017 m. vasario 4 d.

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Mikalauškienė, „Viešpats man padovanojo Lietuvą“.

⁷² Ibid.

Gali pasirodyti, kad vienuolyno pastato forma – neįprasta, tačiau pastatas simbolizuoja vienuolių gyvenimo centrą – Kristų ir Jo Bažnyčią. Vienuolių teigimu, „architektas R. Andriuškevičius suprato basųjų karmeličių gyvenimo esmę ir puikiai suprojektavo pastatą“⁷³.

Ses. Marijos Juozapos draugas žurnalistas Hughas Farmeris⁷⁴ Škotijos spaudoje paskelbė, kad Lietuvos basosios karmelitės gavo piniginę dovaną vienuolynui statyti. Po šio straipsnio ir daugiau žmonių pradėjo siūsti aukas statyboms, tačiau jos užtruko, nes kainos pasirodė esančios didesnės nei buvo suplanuota. Darbų pabaigoje, susumavus visas išlaidas, paaiškėjo, kad vienuolyno statyba kainavo apie 3 milijonus litų⁷⁵.

Prasidėję vienuolyno statymo darbai sklandžiai vyko apie dvejus metus. Po to statybos sustojo, nes lėšos baigėsi. Ses. Marija Juozapa ir toliau tikėjo, kad Dievas pasirūpins pinigais savo vienuolyno statybai – taip ir buvo. Stebuklingai atsirado viena moteris, kuri paaukojo 150 000 svarų sterlingų: „Ši geradarė, išgirdusi apie prašymą paskolinti pinigų, griežtai atsisakė skolinti ir pinigų dovanavo. Bet iš kur paprasta medicinos sesuo galėjo turėti tiek pinigų? Pasirodo, kad mirė jos mama ir jai paliko 150 000 svarų. Visą šią sumą moteris atidavė Paštuvos vienuolyno statybai dėl savo motinos atminimo.“⁷⁶

Dievas seserims Paštuvoje visada padėdavo – kai reikėdavo pinigų, jų atsirasdavo. Tuo metu Škotijoje kaip tik jungėsi du karmelitų vienuolynai ir pardavinėjo neberekalingą turtą. Dalis gautų pinigų buvo skirta ir Paštuvos vienuolynui⁷⁷. Buvo ir kitokių pagalbos formų: geradariai 4 kartus per metus siųsdavo siuntas, kuriose būdavo įvairių maisto produktų ir kitokių labdaros gėrybių⁷⁸.

Taip su Dievo pagalba vienuolyno statyba buvo baigta. Vienuolynas buvo pradėtas statyti 1996 m., baigtas – 2000 m. Rugsėjo 15 d., per Žolinės šventę, arkivyskupas Sigitas Tamkevičius pastatą pašventino (nuo tų metų Žolinė tapo Lietuvos valstybine švente, nedarbo diena)⁷⁹.

⁷³ „Paštuvos Basųjų karmeličių bendruomenė“, *Paštuvos Basųjų karmeličių vienuolynas*, žiūrėta 2022 m. lapkričio 9 d., <http://www.karmelites.lt/istorija/karmelis-pastuva-istorija>.

⁷⁴ „Hugh Quinn Farmer“, *The Herald*, paskelbta 2014 m. sausio 27 d., <https://www.heraldsotland.com/opinion/13142473.hugh-quinn-farmer/>; „Nacimiento: 3 de octubre de 1936; Fallecimiento: 2 de diciembre de 2013“.

⁷⁵ Iš Vido Labanausko pokalbio su ses. Marija Juozapa, OCD, 2017 m. vasario 4 d.: „Bet Dievas padarė stebuklą. Pas ses. Mariją Juozapą ateidavo darbininkai ir klausdavo, ar tęsti statybas, ar ne. Ses. Marija Juozapa dažnai sakydavo, kad dabar neturi pinigų, bet mėnesio gale jų bus. Ir visada pinigų užtekdavo – algoms, medžiagoms, viskam. Dievas savo apvaizdai panaudoja viską, net ir loteriją. Viena ses. Marijos Juozapos draugė du kartus per metus, vasario ir spalio mėnesį, už vieną svarą (tais laikais svaras prilygo šešiams litams) kiekvieną savaitę pirkdavo loterijos bilieta ir du kartus išlošė po 60 000 svarų. Visus išloštus pinigus (120 000 svarų sterlingų) draugė pervedė vienuolyno statybai. Dievas tikrai viską naudoja ir panaudoja.“ Taip pat žr. Mikalauskienė, „Viešpats man padovanojo Lietuvą“.

⁷⁶ Vido Labanausko pokalbis su ses. Marija Juozapa, OCD, 2017 m. vasario 4 d.

⁷⁷ Mikalauskienė, „Viešpats man padovanojo Lietuvą“.

⁷⁸ Vido Labanausko pokalbis su br. Ričardu Zumeru, OCD, 2022 m. lapkričio 6 d.

⁷⁹ Iš Vido Labanausko pokalbio su ses. Marija Juozapa, OCD, 2017 m. vasario 4 d.: „Ses. Marija Juozapa prisiminė juokingą istoriją apie vienuolyno pašventinimą. Į šią šventę iš Škotijos buvo atvykęs žurnalistas Hughas Quinns Farmeris, ses. Marijos Juozapos draugas. Grįžęs į Škotiją jis parašė straipsnį, kuriame

Ses. Marija Juozapa teigia: „Paštuvos Basųjų karmeličių vienuolynas – išties Dievo dovana Lietuvai. Čia tik Dievo darbas, Jo stebuklas! Ne aš tuos namus pastačiau, bet Dievas, aš tik buvau Viešpaties asiliukas“⁸⁰.

Įsteigto vienuolyno pozityvi įtaka atgimusiai Lietuvai. Paštuvos vienuolyno įkūrimas Lietuvai davė ir dabar duoda daug dvasinės ir materialios naudos. Istorija liudija, kad beveik visada, kai kur nors įsikuria vienuolynas, jis daro didelę teigiamą įtaką savo aplinkai: regione suaktyvėja ekonominė veikla, tarp valstybinių ir religinių organizacijų plėtojami tarptautiniai ir vietinės reikšmės ryšiai. Paštuvos seserų pastoracinė ir karitatyvinė veikla apėmė Paštuvos, Batniavos apylinkes⁸¹. Vienuolyno statyba kainavo daugiau nei 3 mln. litų, statymo darbai aktyvino regiono ekonomikos vystymąsi. Metams bėgant gerėjo kelių infrastruktūra, vietoj žvyrkelio iki pat vienuolyno buvo nutiestas asfaltas. Vienuolyno įsikūrimas turėjo įtakos socialinei ir karitatyvinei veiklai: Lietuvos žmonėms buvo nuolat vežama labdara⁸². Tai prasidėjo 1994 m. ir vyksta toliau. Kol vienuolės neturėjo vienuolyno, jos glaudėsi Paštuvos Šv. Barbaros bažnyčios klebonijos namelyje. Kai 2012 m. kilęs gaisras sunaikino medinę Paštuvos bažnyčią, tikintieji šv. Mišioms rinkdavosi į naujojo vienuolyno koplyčią. Nauja mūrinė Paštuvos Šv. Barbaros bažnyčia buvo pašventinta 2015 m. rugsėjo 20 d.⁸³ Nuolatinė vienuolių socialinė ir karitatyvinė veikla taip pat rodo ypatingą jų rūpinimąsi apylinkės žmonėmis, solidarumą, bendradarbiavimą su valdžia ir vietiniais gyventojais⁸⁴.

Vienuolyno svarba atsiskleidžia ne tik ūkio, ekonomikos ir socialinių santykių srityse – taip pat svarbu pažymėti vienuolyno įsikūrimo dvasinę ir istorinę reikšmę. Vienuolynai Lietuvoje buvo išnaikinti kaip tikri arba galimi pasipriešinimo rusifikacijai židiniai, nes jie palaikė tautiškumą ir katalikų tikėjimą. Vienuolynai atvirai arba slapta padėdavo sukilėliams kovoti su carine valdžia, nemažai vienuolių ir kunigų tiesiogiai

paminėjo, jog pašventinus Paštuvos vienuolyną Lietuva visai tautai paskelbė nedarbo dieną. Ses. Marija Juozapa paskambinusi jam paaiškino, kad tai netiesa, bet jis nekreipė dėmesio. Tas žurnalistas turėjo gerą humoro jausmą. Jis visada padėdavo vienuolėms rašydamas apie jų veiklą Lietuvoje, į laikraščius dėdavo vienuolyno nuotraukas, todėl vienuolynas buvo remiamas ir nedidelėmis sumomis, kurias vienuolynui aukodavo geradariai. Kai reikėdavo, visada pinigų atsirasdavo. Ses. Marija Juozapa teigia, kad Dievas visada duoda, ko reikia, svarbiausia pasitikėti Viešpačiu.“

⁸⁰ Mikalauskienė, „Viešpats man padovanojo Lietuvą“.

⁸¹ Vidas Labanauskas, „The Experience and Proposals of the Revived Bare Carmelite Order in Lithuania in The Problems of Social Work in the Changing World“, pranešimas simpoziume „Social Work in Changing World: the Power of Care and Participation“ (Marijampolės kolegija, 2022 m. lapkričio 25 d.).

⁸² Mikalauskienė, „Viešpats man padovanojo Lietuvą“; Vido Labanausko pokalbis su br. Ričardu Zumeru, OCD, 2022 m. lapkričio 6 d.

⁸³ „Paštuvos Šv. Barbaros parapija“, *Kauno arkivyskupija*, žiūrėta 2022 m. lapkričio 9 d., <https://kaunoarkivyskupija.lt/pastuva/>

⁸⁴ Vidas Labanauskas, „Paštuvos Basųjų karmeličių vienuolyno įsikūrimas ir veikla XX a. pab. – XXI a. pr.: nuostabus liudijimas apie šv. Jėzaus Teresės Avilietės kontempliatyviųjų dukrų drąsą, viltį ir lyderystę besikeičiančio pasaulio socialinių problemų sprendime“, pranešimas nuotolinėje mokslinėje-praktinėje konferencijoje (Marijampolės kolegija, 2022 m. gruodžio 13 d.).

dalyvavo sukilimuose, be to, vienuolynai buvo mokslo, kultūros ir meno centrai, trukdę įjungti užgrobtas LDK teritorijas į Rusijos imperiją ir asimiliuoti gyventojus⁸⁵.

Paštuvos Basųjų karmeličių vienuolynas nuo 1994 m. garsina Lietuvos vardą visose pasaulio šalyse, kuriose egzistuoja Basųjų karmelitų ordinas. Basųjų karmeličių vienuolynai dabar veikia 98 nacionalinėse valstybėse⁸⁶.

Paštuvos basosios karmelitės ne tik sąlygojo basųjų karmelitų pasauliečių (OCDS) atsiradimą, bet ir Basųjų karmelitų (OCD) vienuolyno atsikūrimą Kaune. 2017 m. Kauno arkivyskupo Liongino Virbalo pakviesti basieji karmelitai sugrįžo į Lietuvą ir atkūrė Basųjų karmelitų vienuolyną Kaune. Arkivyskupas Lionginas Virbalas atstatė istorinę teisybę ir grąžino Basųjų karmelitų Šv. Kryžiaus bažnyčią ir parapiją ordinui.

Paštuvos vienuolyno steigėjos ses. Marijos Juozapos nuopelnus Lietuvai ir jos reikšmę Basųjų karmelitų sugrįžimui atskleidžia Kauno Basųjų karmelitų vienuolyno vyresniojo, Kauno Šv. Kryžiaus (Karmelitų) parapijos klebono br. Valdo Pauros, OCD, prašymas Jo Ekscelencijai Lietuvos Respublikos Prezidentui Gitanui Nausėdai, prašant suteikti ses. Kūdikėlio Jėzaus Marijai Juozapai Lietuvos Respublikos pilietybę:

Jūsų Ekscelencija, *Mary Theresa Hughes* (ses. Kūdikėlio Jėzaus Marija Juozapa, OCD), pašvęstojo gyvenimo narė, iš Škotijos į Lietuvą atvyko 1994 metais. Ji yra ne tik Paštuvos Basųjų karmeličių vienuolyno pagrindinė steigėja, bet ir mūsų, Basųjų karmelitų vienuolijos, atsikūrimo Lietuvoje iniciatorė ir viena iš didžiausių rėmėjų. <...> savo veikla įsitraukdama į lietuvių tautos gyvenimą, puoselėdama mūsų tautos tradicijas ir skleisdama dvasines ir žmogiškąsias vertybes, reikšmingai prisideda prie Lietuvos Respublikos valstybingumo stiprinimo ir jos autoriteto tarptautinėje bendruomenėje didinimo.⁸⁷

2021 m. lapkričio 26 d. ses. Marija Juozapa dalyvavo Maldos pusryčiuose prezidentūroje⁸⁸. Basoji karmelitė į juos buvo pakviesta pirmąsyk⁸⁹. Tai parodo Basųjų karmeličių vienuolyno veiklos įvertinimą ir reikšmę Lietuvai valstybiniu lygmeniu.

⁸⁵ Feliksas Sliesoriūnas, *1830–1831 metų sukilimas Lietuvoje* (Vilnius: Mintis, 1974), 46–47.

⁸⁶ „Monjas Carmelitas Descalzas“, *Orden de Carmelitas Descalzos. Provincia de Santa Teresita del Niño Jesús, Colombia*, žiūrėta 2022 m. lapkričio 9 d., <https://ocdcolombia.org/familia-carmelitana/carmelitas-descalzas/>.

⁸⁷ Br. Valdo Pauros, OCD, Kauno Šv. Kryžiaus (karmelitų) parapijos klebono ir Kauno Basųjų karmelitų vienuolyno vyresniojo prašymas Jo Ekscelencijai Lietuvos Respublikos prezidentui Ponui Gitanui Nausėdai, prašant suteikti ses. Kūdikėlio Jėzaus Marijai Juozapai OCD Lietuvos Respublikos pilietybę, 2021 m. vasario 9 d.

⁸⁸ Delfi, „Nacionaliniai maldos pusryčiai su prezidentu Nausėda“, *YouTube*, 2021 11 26, https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=OO7uKRMueos&ab_channel=Delfi.

⁸⁹ „Lietuvos Respublikos Prezidentas Gitanas Nausėda ir Ponia Diana Nausėdienė maloniai kviečia Ponia Mary Theresa Hughes [ses. Mariją Juozapą, OCD] dalyvauti Nacionaliniuose maldos pusryčiuose „Visi mes broliai“, kurie vyks 2021 m. lapkričio 26 d. 10.00 val. Lietuvos Respublikos Prezidento rūmuose“ (ses. Marijos Juozapos asmeninis archyvas).

Išvados

Paštuvos Basųjų karmeličių vienuolyno istorija – tai pavyzdys, rodantis Šventosios Dvasios veikimą Lietuvoje, Bažnyčioje ir pasaulyje per Dievui atsidavusius tikėjimo žmones: vienuoles, vienuolius, kunigus, merginas, moteris, vyrus, šeimas ir visus geros valios žmones. Šv. Teresės Avilietės pradėta Karmelitų ordino reforma ir vienuolynų steigimas tęsiasi ir mūsų laikais. Lietuvos Karmelio istorija – dar labai mažai ištirta sritis, todėl yra paslaptinga ir įdomi kaip ir aprašytoji šv. Jėzaus Teresės knygoje *Vienuolynų steigimai*. Paštuvos Basųjų karmeličių vienuolyno įsikūrimo istorija buvo tiriama pirmą kartą, ji detalai pateikiama šiame straipsnyje.

Lietuvos Nepriklausomybės atgavimas 1990 m. buvo pagrindinė priežastis Ordiniui sugrįžti. Kaip XVI a. Ispanijoje Dievas veikė per moteris ir susikūrė naujas Ordinas, taip XX a. pabaigoje Jis įkvėpė įvairių tautų moteris ir vyrus, kad jie atgaivintų 1864 m. carinės Rusijos sunaikintą Basųjų Karmelitų Ordiną (OCD). Po 130 metų pertraukos (neskaičiuojant tarpukario laikotarpio, nes tuo metu basieji karmelitai Vilniuje buvo laikinai atsikūrę) 1994 m. Basųjų karmeličių vienuolynas oficialiai pradėjo savo veiklą Kauno arkivyskupijoje, Paštuvoje.

Vienuolyno atsikūrimas turėjo istorinę, politinę, religinę, socialinę ir ekonominę reikšmę. Carinės Rusijos sunaikintų ir Sovietų Rusijos draustų vienuolių atkūrimas leido gydyti istorines ir politines skriaudas bei žaizdas, nepriklausomoje Lietuvos valstybėje atstatyti istorinį teisingumą.

Paštuvos Basųjų karmeličių vienuolynas priklauso pasauliniam karmelitų ordiniui, todėl Paštuvos vienuolynas garsina Lietuvos vardą visose šalyse, kuriose veikia Basųjų karmelitų vienuolynai. Net ir būdami kontempliatyvūs, vienuoliai neatsiriboja nuo socialinių ir ekonominių problemų, bet įsitraukia į jų sprendimą tuose regionuose, kuriuose jie veikia.

Paštuvos vienuolyno įsikūrimas atnešė ekonominės naudos Lietuvos valstybei ir Kauno regionui: į Lietuvą plaukė investicijos (vien statyboms buvo paaukota 3 mln. litų), kūrėsi darbo vietos, stokojantiems apylinkių gyventojams buvo teikiama socialinė karitatyvinė pagalba. Paštuvos vienuolyno seserys savo apylinkėje buvo socialinio darbo pirmtakės, nes ši profesija Lietuvoje oficialiai atsirado tik XX a. pabaigoje.

Vienuolyno steigėjų ir jo kūrimosi liudininkų nuomonė vieninga: Paštuvos vienuolyno įsikūrimas ir jo veikla – tai Dievo dovana Lietuvos žmonėms.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Adomaitis, Justinas. „Paštuvoje bus statomas vienuolynas“. *Tėviškės žinios* 90, 1995 m. rugpjūčio 8 d., 3.
2. „Antanas Deksnys“. In *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. <https://www.vle.lt/straipsnis/antanas-deksnys/>.
3. „Arkivyskupas Liudvikas Povilonis MIC“. *Kauno arkivyskupija*. Žiūrėta 2022 m. lapkričio 8 d. <https://kaunoarkivyskupija.lt/arkiv-povilonis/>.

4. Clarke, Sam. „After 27 years of silent life in a Glasgow monastery sister Mary Joseph will step out from behind the walls to venture where no nun gone for 150 years. My Brave New World“. *Weekend Times* (Saturday, January 1, 1994): 16; 49.
5. Čebatoriūtė, Aušra. „Marija Juozapa OCD: maldos dėka gali pasiekti visą pasaulį!“ *Vatican News*. Paskelbta 2019 m. gruodžio 14 d. <https://www.vaticannews.va/lt/baznycia/news/2019-12/marija-juozapa-maldos-deka-gali-pasiekti-visa-pasauli.html>.
6. —. „Sesuo Marija Juozapa OCD: Tėvo Pijaus žodžių niekada nepamiršau“. *Bernardinai.lt*. Paskelbta 2021 m. rugsėjo 23 d. <https://www.bernardinai.lt/sesuo-marija-juozapa-ocd-tevo-pijaus-zodziu-niekada-nepamirsau/>.
7. Delfi. „Nacionaliniai maldos pusryčiai su prezidentu Nausėda“. *YouTube*, 2021 11 26. https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=OO7uKRMueos&ab_channel=Delfi.
8. Garbaravičienė, Birutė. „Tarsi gaivaus šaltinio versmė: šeštadienį atidarytas pirmasis Lietuvoje uždaras vienuolynas“. *Kauno diena* 231 (14344), 1994 m. spalio 3 d., 1; 4.
9. Gil, Czesław. *Historia karmelu Terezjanskiego*. Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych, 2012.
10. „Hugh Quinn Farmer“. *The Herald*. Paskelbta 2014 m. sausio 27 d. <https://www.heraldsotland.com/opinion/13142473.hugh-quinn-farmer/>.
11. Javaitytė, Skirmantė. „Paštuvos Basųjų karmeličių vienuolynas – ramybės oazė, į kurią pasauliečiai skuba atgauti sielos ramybę“. *Kas vyksta Kaune*. Paskelbta 2021 m. spalio 31 d. <https://kaunas.kasvyksta.lt/2021/10/31/kultura/pastuvos-basuju-karmeliciu-vienuolynas-ramybes-oaze-i-kuria-pasaulieciai-skuba-atgauti-sielos-ramybe/>.
12. Jonušas, Mindaugas. „Sesuo Nijolė Marija, OCD: Tik susitikę gyvąjį Dievą Kristaus Asmenyje suprantame, kas yra gyvenimas“. *Bernardinai.lt*. Paskelbta 2021 m. sausio 26 d. <https://www.bernardinai.lt/sesuo-nijole-marija-ocd-tik-susitike-gyvaji-dieva-kristaus-asmenyje-suprantame-kas-yra-gyvenimas/>.
13. Jovaiša, Liudas. „Prieš 150 metų masiškai uždaryti katalikų vienuolynai Rusijoje“. *Magnificat*. Žiūrėta 2022 m. lapkričio 08 d. <https://www.magnificat.lt/pries-150-metu-masiskai-uzdaryti-kataliku-vienuolynai-rusijoje/>.
14. „Juozas Gutauskas“. In *Lietuvos katalikų dvasininkai XIV–XXI amžiuje. Istorinė biogramų duomenų bazė*. Red. Regina Laukaitytė. <https://www.lkma.lt/lddb/israsas.php?id=1890>.
15. „Kardinoliškoji Lietuva“. *Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika* 78, 1988. Žiūrėta 2022 m. lapkričio 8 d. <https://lkbkronika.lt/index.php/78-kronika-1988-m/3487-kardinoliskoji-lietuva>.
16. „Karmelitės Lietuvoje“. *Paštuvos Basųjų karmeličių vienuolynas*. Žiūrėta 2022 m. lapkričio 9 d. <http://www.karmelites.lt/istorija/karmelites-lietuvoje>.
17. Labanauskas, Vidas. „Paštuvos Basųjų karmeličių vienuolyno įsikūrimas ir veikla XX a. pab. – XXI a. pr.: nuostabus liudijimas apie šv. Jėzaus Teresės Avilietės kontempliatyviųjų dukrų drąsą, viltį ir lyderystę besikeičiančio pasaulio socialinių problemų sprendime“. Pranešimas nuotolinėje mokslinėje-praktinėje konferencijoje. Marijampolės kolegija, 2022 m. gruodžio 13 d.
18. —. „The Experience and Proposals of the Revived Bare Carmelite Order in Lithuania in The Problems of Social Work in the Changing World“. Pranešimas simpoziume „Social Work in Changing World: the Power of Care and Participation“. Marijampolės kolegija, 2022 m. lapkričio 25 d.
19. Laukaitytė, Regina. *Lietuvos vienuolijos. XX a. istorijos bruožai*. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 1997.
20. „Lietuvos Respublikos Prezidentas Gitanas Nausėda ir Ponia Diana Nausėdienė maloniai kviečia Ponią Mary Theresa Hughes [ses. Mariją Juozapą, OCD] dalyvauti Nacionaliniuose maldos pusryčiuose „Visi mes broliai“, kurie vyks 2021 m. lapkričio 26 d. 10.00 val. Lietuvos Respublikos Prezidento rūmuose“ (ses. Marijos Juozapos asmeninis archyvas).

21. Macarena, Flores R. „Los monasterios como fuente protectora y propulsora del desarrollo“. *Revista Historias del Orbis Terrarum. Anejos de Estudios Clásicos, Medievales y Renacentistas*. Vol. 1. Santiago, 2011.
22. Maccise, Camilo, fr., Basųjų karmelitų generolas. „Laiškas kardinolui Vincentui Sladkevičiui“. 1992 m. lapkričio 16 d.
23. —. „Laiškas ses. Marijai Juozapai, Langsaido vienuolyno Glazge (Langside, Glasgow) vienuolei“. 1993 m. gegužės 17 d.
24. Marija Juozapa, ses., OCD, kalbino Vidas Labanauskas. 2014 m. rugpjūčio 1 d.; 2017 m. sausio 4 d.; 2017 m. vasario 4 d.
25. —. „Esame pašaukti mylėti ir daryti gera“. *Moters savaitgalis* 47 (2015): 34–35.
26. Marijos Juozapos (*Mary Theresa Hughes*) gimimo liudijimas, išduotas 1947 m. spalio 6 d. Bellshillio apylinkėje, Lanarko apskrityje (*Extract Entry of Birth: 17 & 18 Victoriae cap. 80, § 37. Extracted from the Register Book of Births, for the District of Bellshill, in the County of Lanark this Sixth Day of October Nineteen Hundred and forty-seven*).
27. Mikalauskienė, Lina. „*Viešpats man padovanojo Lietuvą!* – ses. Kūdikelio Jėzaus Marija Juozapa OCD“. *Kelionė* IV (12) (2019). <https://8diena.lt/2021/02/08/viespats-man-padovanojo-lietuvas-ses-kudikelio-jezaus-marija-juozapa-ocd/>.
28. —. „Kūdikelio Jėzaus Marija Juozapa OCD: *Kai Dievas veikia, niekas Jo nesustabdys*“. *Bernardinai.lt*. Paskelbta 2019 m. spalio 1 d. <https://www.bernardinai.lt/2019-10-01-kudikelio-jezaus-marija-juozapa-ocd-kai-dievas-veikia-niekas-jo-nesustabdys/>.
29. „Monjas Carmelitas Descalzas“. *Orden de Carmelitas Descalzos. Provincia de Santa Teresita del Niño Jesús, Colombia*. Žiūrėta 2022 m. lapkričio 09 d. <https://ocdcolombia.org/familia-carmelitana/carmelitas-descalzas/>.
30. Obelenytė, Birutė (ses. Teresė), kalbino Vidas Labanauskas. 2021 m. liepos 22 d.
31. —. „Laiškas ses. M. Juozapai, OCD“. 1992 m. lapkričio 27 d.
32. „Paštuvos Basųjų karmeličių bendruomenė“. *Paštuvos Basųjų karmeličių vienuolynas*. Žiūrėta 2022 m. lapkričio 9 d. <http://www.karmelites.lt/istorija/karmelis-pastuva-istorija>.
33. „Paštuvos Šv. Barbaros parapija“. *Kauno arkivyskupija*. Žiūrėta 2022 m. lapkričio 9 d. <https://kaunoarkivyskupija.lt/pastuva/>.
34. Paura, Valdas, br., OCD. „Prašymas Jo Ekscelencijai Lietuvos Respublikos Prezidentui Ponui Gitanui Nausėdai dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo ses. Kūdikelio Jėzaus Marijai Juozapai, OCD“. 2021 m. vasario 9 d.
35. Račiūnaitė, Tojana. *Basųjų karmelitų dailė ir architektūra Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje*. Daktaro disertacijos santrauka. Vilnius: Vilniaus dailės akademija, 1999.
36. Ramoškaitė, Ada Jurgita, ses., OCD, kalbino Vidas Labanauskas. 2013 m. rugpjūčio 18 d.
37. Ruzgienė, Birutė. „Prašymas kardinolui Vincentui Sladkevičiui dėl leidimo įsikurti Paštuvos parapijos namuose“. 1992 m. pab. arba 1993 m. pr.
38. Sainz de Baranda, Philippus, fr., Basųjų karmelitų generolas. „Laiškas kardinolui Vincentui Sladkevičiui“. 1991 m. vasario 7 d.
39. Sladkevičius, Vincentas, MIC, Kauno arkivyskupas, kardinolas. „Laiškas Glazgo (Glasgow) Basųjų karmeličių vienuolyno priorei“. 1993 m. kovo 24 d.
40. —. „Laiškas Basųjų karmelitų generolui Camilo Maccisse“. 1993 m. balandžio 8 d.
41. —. „Laiškas besikuriančiai Basųjų karmeličių bendruomenei“. 1993 m. gruodžio 1 d.
42. Sliesoriūnas, Feliksas. *1830–1831 metų sukilimas Lietuvoje*. Vilnius: Mintis, 1974.
43. Smagacz, Arkadiusz. „Dwa narody w jednym zakonie. Stosunki narodowościowe w Polskiej i Litewskiej Prowincji Karmelitów Bosych“. *Soter* 33 (61) (2010): 166–168.

44. Streikus, Arūnas, Daiva Kristina Kuzmickaitė ir Vidmantas Šimkūnas. *Iš sovietinės patirties į laisvės erdvę: vienuolijos Lietuvoje XX a. antroje pusėje*. Vilnius: Lietuvių katalikų mokslo akademija, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, 2015.
45. „Vyskupas Juozapas Matulaitis-Labukas“. *Kauno arkivyskupija*. Žiūrėta 2022 m. lapkričio 8 d. <https://kaunoarkivyskupija.lt/vysk-labukas/>.
46. Zumeras, Ričardas, br., OCD, kalbino Vidas Labanauskas. 2022 m. lapkričio 6 d.

Gauta: 2022 11 24

Parengta: 2023 02 14

Vidas LABANAUSKAS

RESTORATION OF THE DISCALCED CARMELITES ORDER IN LITHUANIA: HISTORY OF THE DISCALCED CARMELITE MONASTERY IN PAŠTUVA (END OF THE 20TH CENTURY – BEGINNING OF THE 21ST CENTURY)

S u m m a r y

The introduction of the article briefly presents the history of the Discalced Carmelite Order of nuns, founded by St. Teresa of Ávila (1515–1582). It has the charisma for missions, and it is spread throughout five continents around the world. In Lithuania, the Order was established in the 17th century until its complete dissolution in the middle of the 19th century due to the repressions of Tsarist Russia. Only at the end of the 20th century, after the restoration of Lithuania's independence in 1990, did the opportunity arise for the order to be revived in Lithuania. The article describes the first steps of the restoration of the Discalced Carmelite Order in Lithuania, the return of the Discalced Carmelites to Lithuania in 1994 and the history of the establishment of Paštuva monastery; the cooperation between the local and international society and the Church; the impact and importance of the actions and initiatives of certain individuals and the significance of the restored Discalced Carmelite Order in Lithuania; also included are historical sources, facts, documents and testimonies related to the historic return of the Discalced Carmelite Order to independent Lithuania after 130 years of the forced exile.

KEYWORDS: the Discalced Carmelite Order, Restoration, the Discalced Carmelite Monastery in Paštuva, end of the 20th century – beginning of the 21st century.

Vidas LABANAUSKAS – vienuolis OCD, kunigas, teologijos mokslų licenciatas, Vytauto Didžiojo universiteto doktorantas. Teologiją studijavo Popiežiškajame Salamankos universitete (UPSA), Avilos Katalikiškame universitete (UCAV – CITeS), Šiaurės Ispanijos Teologijos fakultete Burgose. Moksliniai interesai: šv. Jėzaus Teresės Avilietės gyvenimo, darbų ir misijos pneumatologija, asmenybės tobulėjimas vienuoliniame pašaukime. Adresas: Gedimino g. 3-13, LT-4432, Kaunas, tel. 861596080, el. paštas abavida@yahoo.com.

Vidas LABANAUSKAS – OCD monk, priest, licentiate in theological sciences, doctoral student at Vytautas Magnus University. He has studied theology at the Pontifical University of Salamanca (UPSA), the Catholic University of Avila (UCAV – CITeS), and the Faculty of Theology in Northern Spain. Research interests: St. Pneumatology of the life, works and mission of Jesus Teresa of Avila, personal development in the monastic vocation. Address: Gedimino st. 3-13, LT-4432, Kaunas, tel. 861596080, e-mail abavida@yahoo.com.